

Myndigheter och företag i samverkan för totalförsvaret

Utvecklingsprojekt för försörjning av varor
och tjänster i kris och krig

Foto: Mikael Svensson

Statliga myndigheter i Sverige har ansvar att minska sårbarheter i samhället och inom sitt eget ansvarsområde. En del i det kan handla om att samverka med företag för att säkra försörjning av varor och tjänster. Därför genomför MSB en riktad satsning mot försörjningsberedskap med fokus på ökad samverkan med näringslivet. Sju myndigheter arbetar med olika projekt för att stärka sin och Sveriges försörjningsberedskap och involvera företag i planeringen.

Satsning på ökad samverkan med näringslivet

Med utgångspunkt i vägledningen Planering för försörjning av varor och tjänster bidrar projekten med konkreta exempel och erfarenheter om hur samverkan med företag kan gå till. Arbetet leder till ökad kunskap för utvecklingen av området försörjningsberedskap.

Under projektiden anordnar MSB nätverksträffar där myndigheterna presenterar arbetet i respektive projekt, delar erfarenheter samt diskuterar utmaningar och möjligheter med ökad samverkan med företag.

De sju myndigheterna genomför sina projekt med stöd av anslag 2:4 Krisberedskap.

Vad ska projekten bidra med?

Företag äger en stor del av de resurser som behövs för att säkra försörjning av varor och tjänster, såväl i kriser som ytterst i krig. Målet är att myndigheterna ska planera för försörjning av kritiska varor och tjänster som en del i planeringen av civil beredskap och därmed en del i myndighetens totalförsvarsplanering.

Det handlar om att genomföra alla delar; från att påbörja en egen planering inom en myndighets ansvarsområde och sektor, till en aktiv dialog med företag som är viktiga för att försörjningen ska fungera i praktiken.

Näringslivet måste involveras i totalförsvarsplaneringen

Regeringen konstaterar i den försvarspolitiska propositionen (Prop. 2020/21:30) att näringslivet måste involveras mer i totalförsvarsplaneringen. I målet för det civila försvaret ingår att ha förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning.

Stöd till näringslivet ska säkra personalförsörjning inom läkemedel och medicinteknik

Sverige har en betydande produktion av läkemedel och medicintekniska produkter vilket är viktigt både för den svenska marknaden och för det globala försörjningssystemet. Krigsplacering av personal bidrar till att säkerställa tillgång till läkemedel och medicintekniska produkter i händelse av kris eller krig.

Läkemedelsverket har genom sina uppdrag som beredskapsmyndighet en stor kontaktyta mot privata aktörer inom läkemedelsområdet. Det ger myndigheten kunskap om näringslivets förutsättningar och behov för att delta i totalförsvarsplaneringen.

Målet för Läkemedelsverkets 2:4-projekt Utveckling av näringslivets medverkan i totalförsvaret är att ge stöd till de näringslivsaktörer inom produktion av läkemedel och medicintekniska produkter som bedriver samhällsviktig verksamhet och som önskar krigsplacera sin personal. Krigsplacering är avgörande för att säkerställa tillgång till läkemedel och medicintekniska produkter i händelse av kris eller krig – både för att trygga tillgång för svenska patienter och för att Sverige ska kunna bidra till det globala handelsutbytet inom området då aktörerna har omfattande exportavtal.

En utmaning för projektet är behovet av att snabbt involvera näringslivet och samtidigt anpassa projektets aktiviteter så att de kompletterar pågående regeringsuppdrag. Ett exempel är uppdraget till MSB och Socialstyrelsen att genomföra en försörjningsanalys avseende samhällets behov av tillgång till sjukvårdsprodukter (Fö2024/00053).

Vad är bra att tänka på i privat-offentlig samverkan?

- Vid ansökan om 2:4-medel med fokus på näringslivet rekommenderas att börja med ett konkret behov. Uppslag kan komma in genom till exempel dialog med branschen eller i den faktiska beredskapsplaneringen. Som myndighet är det viktigt att identifiera var stöd och samverkan behövs mest. Därför har vi i det här projektet valt att prioritera krigsplacering av personal, säger projektledare Johan Sällström.

Myndigheter som genomför projekt inom särskilda satsningen mot försörjningsberedskap med stöd från anslag 2:4 Krisberedskap

Läkemedelsverket arbetar för att patienten, hälso och sjukvården samt djursjukvården får tillgång till säkra och effektiva produkter och att de används ändamålsenligt och effektivt.

Energimyndigheten arbetar för en trygg energiförsörjning genom att bidra med fakta, kunskap och analyser om tillförsel och användning av energi i samhället. I uppdraget ingår att förena ekologisk hållbarhet med konkurrenskraft och försörjningstrygghet.

Livsmedelsverket arbetar genom kunskap, råd, regler och kontroll för att maten som produceras, säljs och serveras i Sverige ska vara säker samt för att Sverige ska ha en trygg livsmedels- och dricksvattenförsörjning i vardag och kris.

Polismyndigheten beredskapsplanerar för att verksamheten ska fungera under kris och krig. Det är Noa (Nationella operativa avdelningen) som samordnar och inriktar det arbetet på Polismyndigheten.

Fortifikationsverket är en av Sveriges största fastighetsägare och experter inom fortifikation, det vill säga skydds och anläggningsteknik. Myndigheten äger, utvecklar och förvaltar fastigheter för totalförsvaret och bidrar till landets försvarsförmåga och samhällsberedskap.

Luffartsverkets uppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart samt tjänster för obemannad luftfart.

Sjöfartsverket har i uppgift att verka för goda förutsättningar för sjöfarten i Sverige. I detta ligger bland annat ansvar för farledshållning, lotsning, isbrytning, sjömätning, produktion av sjökort, sjötrafikinformation samt sjö- och flygräddning.

Foto: Caiaimage

Foto: (plainpicture)

Svenskt Energi-CERT ska skydda energisektorn mot cyberattacker

Energiförsörjningen är en del av totalförsvaret och måste fungera för att samhällsviktiga funktioner ska säkras i fredstid, under höjd beredskap och ytterst krig. Därför startar Energimyndigheten ett nytt projekt i samverkan med näringslivet.

Energisektorn är ett tilltalande mål för cyberattacker. För att förbättra sektorns förmåga att hantera och svara på cyberhot bidrar Energimyndigheten till en etablering av ett svenskt Energi-CERT (Computer Emergency Response Team). Etableringen påbörjas i mindre skala med ett fåtal aktörer men ska i förlängningen involvera alla aktörer inom energisektorn. Syftet är att gemensamt öka och stärka motståndskraften mot cyberattacker.

En annan målsättning inom projektet är att utveckla och testa former för effektiv samverkan med näringslivet. Det handlar bland annat om former för informationsdelning och omvärldsbevakning. Genom ett ökat samarbete kan aktörerna tillsammans bygga upp förmågan att motstå hot och förebygga sårbarheter.

Har ni något medskick till andra som är intresserade av att söka finansiering via 2:4-medel?

- Vi ser att 2:4-medlen kan bli en brobyggare för ett samarbetsinitiativ mellan myndigheter och näringsliv, och förhoppningen är att projektet blir en värdefull modell som andra sektorer kan ta efter. Vid behov finns projektledare på Energimyndigheten och Energi-CERT tillgängliga för frågor och stöd, säger projektledare Sofi Galawesh.

Foto: Johnér Produktion

Läs mer om samhällsviktig verksamhet på webbsidan "Krisberedskap och civilt försvar" på msb.se.

Foto: Mostphotos

Vilka ska planera för försörjning?

Krisberedskap och totalförsvaret i Sverige regleras i lagar och förordningar. Ansvarsförhållanden styrs bland annat av grundläggande principer.

Vissa myndigheter har mer ansvar än andra för Sveriges krisberedskap och att planera för totalförsvaret. Men alla statliga myndigheter har ett ansvar i att minska sårbarheter i samhället. Även näringsidkare har viktiga roller inom totalförsvaret.

Myndigheter som anges i bilagan till förordningen (2022:524) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap har särskilda uppgifter. Det innebär att de är ålagda att planera och ha beredskap inför samhällsstörningar. Bland annat behöver de anskaffa de förnödenheter och den utrustning som behövs för att klara uppgifterna vid höjd beredskap.

Stärkt livsmedelsberedskap genom 3D-printing

Svensk livsmedels- och dricksvattenförsörjning är starkt beroende av privata aktörer och kommuner när det gäller såväl leverans som produktion. För att säkerställa försörjningen under kris och krig är det avgörande att säkra tillgången till kritiska komponenter. Ett sätt som nu testas är så kallad additiv tillverkning (3D-printing).

Livsmedelsverket har startat ett projekt som syftar till att identifiera kritiska komponenter samt testa om additiv tillverkning skulle kunna nyttjas för att tillverka nödvändiga reservdelar.

Under våren 2024 har dialoger genomförts med representanter för näringsliv och kommuner för att identifiera viktiga reservdelar att testa inom projektet. För att säkerställa att reservdelarna inte påverkar livsmedlet så att konsumenternas hälsa äventyras kommer alla reservdelar som tillverkas också att testas.

Projektet förväntas bidra till att korta startsträckan för produktion av reservdelar genom att kartlägga hinder och beskriva processer, samt öka kunskapen om användningen av additiv tillverkning inom samhällsviktig verksamhet.

Vad ska projektet bidra till?

- Additiv tillverkning kan spela en viktig roll genom att möjliggöra en flexibel och snabb tillverkning av kritiska reservdelar. Förhoppningen är att projektet kan bli en katalysator för området tillverkningsberedskap och leda till att vi höjer den faktiska förmågan snabbare, säger projektledare Magdalena Frykstrand.

Om anslag 2:4 Krisberedskap

Varje år ger regeringen MSB i uppdrag att fördela cirka en miljard kronor genom anslag 2:4 Krisberedskap för att stärka samhällets krisberedskap och försvarsförmåga. En del av anslaget finansierar utvecklingsprojekt hos myndigheter. MSB:s inriktning för utvecklingsprojekten utgår från områden som identifierats i den Nationella risk och sårbarhetsbedömningen (NRSB) samt andra relevanta systemanalyser, och som är viktiga att stärka i samverkan med andra.

Skydd och bevakning under höjd beredskap

Vilka bevakningsresurser kommer att vara tillgängliga vid höjd beredskap och vad krävs för att ett bevakningsbolag ska kunna krigsplacera sin personal? Det är frågor som Polismyndigheten tillsammans med bevakningsbranschen tittar på inom sitt 2:4-projekt.

Vid en allvarlig händelse, kris, höjd beredskap eller krig har bevakningsbranschen med sina olika vakter, kontrollanter och tillsynsmän en viktig roll att fylla avseende bevakning och säkerhet. Inte minst när det kommer till skydd av samhällsviktig verksamhet och att säkerställa allmän ordning.

Av den anledningen har Polismyndigheten startat ett projekt för att upprätta samverkan med aktörer som bedriver verksamhet inom bevakningsbranschen. I projektet ingår att utveckla samverkansformer men också att titta på hur upphandlade tjänster av bevakning och säkerhet ska kunna användas på ett bra sätt inom totalförsvaret.

Annat som ingår är att ta fram scenarion till övningar med fokus på ansvarsfördelning, reglering och värdering för att kunna genomföra spelövningar som kan synliggöra behov och konsekvenser inom bevakning och säkerhet.

Vad har projektet bidragit med?

- Samverkan i projektet har lett till att kontakter tagits och utvecklats med flertalet andra beredskapsmyndigheter. Framför allt har beredskapsmyndigheter med erfarenhet av att samverka med näringslivet kunnat hjälpa projektet framåt när det tagit stopp, säger projektledare Kerstin Johansson, Polismyndigheten.

Totalförvarsaktör säkrar reservdelar med ny teknik

Fortifikationsverket driver ett projekt tillsammans med RISE, Research Institutes of Sweden, som går ut på att ta fram ett metodstöd. Med hjälp av innovativ teknik ska försörjningsberedskap främjas och uthållighet stärkas i samhällsviktig verksamhet.

I takt med att omvärlden förändras och teknikutvecklingen går framåt har även behovet av att hitta nya sätt att säkra leveranser av kritiska produkter nödvändiga för totalförsvaret ökat. Ett sätt skulle kunna vara genom så kallad additiv tillverkning – 3D-printing. Inom ramen för projektet kartläggs det svenska produktionssystemet och företagets möjligheter att ställa om sina produktioner.

Metodstödet består av olika delar. Första steget är att identifiera kritiska komponenter, det vill säga produkter eller reservdelar som är absolut nödvändiga för en funktion. Nästa steg är att identifiera leverantörsstatus och möjliga alternativa leverantörer, råvaror och processer för dessa komponenter.

– Målet är att metodstödet ska bli användbart för alla som bedriver samhällsviktig verksamhet, oavsett om det är privata eller offentliga aktörer. Det vore en stor vinst för samhället, säger Robert Kastman, Fortifikationsverket.

Varför behövs ert projekt?

- Vi behöver minska problem med försörjning av leveranser, även när samhället drabbas av påfrestningar. Det handlar om förmåga och innovativa sätt att ställa om utifrån nya omständigheter, säger Robert Kastman, projektledare på Fortifikationsverket.

Foto: Denniz Blomberg.

Läs mer om NATO på webbsidan "Krisberedskap och civilt försvar" på msb.se.

En aktör för totalförsvaret

Fortifikationsverket äger, utvecklar och förvaltar Sveriges försvarsfastigheter. Myndigheten säkerställer Sveriges kompetensbehov inom fortifikation, det vill säga skydds- och anläggningsteknik, och levererar robust och säker infrastruktur i form av mark, anläggningar och lokaler.

Det fortifikatoriska skyddet för både militära försvarsanläggningar och civil infrastruktur utvecklas ständigt i takt med en förändrad omvärld och den ständigt pågående teknikutvecklingen. Att planera försörjningen av varor och tjänster för att möta totalförsvarets behov vid såväl fred, höjd beredskap och krig är centralt för myndighetens uppdrag att bidra till en ökad och uthållig totalförsvarsförmåga.

Foto: Oyvind Lund.

Samverkan ska ge modell för försörjning av flygplatser

Vad krävs för att en enskild flygplats ska stärka sin förmåga att klara försörjningen av varor och tjänster vid en kris eller ett krig? Den frågan är utgångspunkten för projekt Copia som Luftfartsverket (LFV) driver tillsammans med Swedavia. Målet är att stärka försörjningsberedskapen på samtliga flygplatser.

En stärkt försörjningsberedskap är nödvändig, inte bara för att möta samhällsstörningar utan även eftersom flygplatserna är en viktig del av totalförsvaret. För en flygplats handlar det om allt från energiförsörjning, drift- och underhåll, bagagehantering, flygplatsrådningsstjänst och snöröjning till personalfrågor och att livsmedelsförsörjning fungerar – och beroendet av privata aktörer är stort.

I projektet samarbetar LFV, Aviseq och Swedavia kring hur man kan förstärka försörjningsberedskapen och vilka näringslivsaktörer som ska involveras i arbetet. Flygplatserna i Göteborg och Visby utgör pilotflygplatser i arbetet med att skapa en modell för hur försörjningsberedskapen ska se ut. Modellen är skalbar och kan sedan användas på olika typer av svenska flygplatser. Som ett resultat av projektet kommer en försörjningsplan att tas fram, i en form av en handbok.

- Arbetet är inne i en intensiv fas där vi genomför en rad möten och workshopar med projektdeltagare och leverantörer. Det har varit ett stort intresse från deltagarnas sida, berättar Johan Bergman, projektledare för Copia.

Nästa steg i projektet är att fortsätta workshopar med näringslivsaktörer, att samverka med myndigheter, regioner och länsstyrelser samt att utreda möjligheterna för beredskapsavtal och finansiering. Under hösten 2024 kommer också en övning att genomföras på Landvetter.

Foto: Ingemar Lindewall

Har ni något tips till andra som är intresserade av att ansöka om 2:4-medel?

- Var ute i god tid och skriv ansökan tillsammans. Med hjälp av anslagen finns stora möjligheter att genomföra satsningar med näringslivet som kanske annars inte skulle kunna finansieras. Samarbetet ger fördelar för alla parter genom att bidra till samhällsnyttan. Det leder till nya insikter och möjligheter till gränsöverskridande nätverkande, menar projektledare Johan Bergman.

Sjöhöjd främjar robust sjöfart

Sverige är beroende av fungerande sjötransporter för att kunna leverera varor och tjänster för totalförsvarets behov. Sjöfartsverkets projekt Sjöhöjd ska stärka myndigheternas samlade förmåga till leverans av sjötrafiktjänster under höjd beredskap.

Sverige är inte självförsörjande inom särskilt många områden – livsmedel, läkemedel, elektronik och drivmedel är bara några av de nödvändigheter som hela tiden passerar svenska hamnar. Därför genomför Sjöfartsverket ett projekt som syftar till att Försvarmakten och civila myndigheter inom sjöfartsområdet ska stärka sin samlade förmåga till leverans av sjötrafiktjänster under höjd beredskap.

Projektets mål är att myndigheterna ska få en ökad förståelse för varandras roller och ansvar samt en ökad förmåga att samverka.

Foto: Mikael Svensson

- Tillsammans behöver vi stärka vår förmåga att upprätthålla sjöfarten. Vi behöver kunna möjliggöra civil sjöfart samtidigt som det pågår militära operationer. Tillsammans utvecklar vi en gemensam förmåga att leda och styra den civila sjötrafiken i ett eskalerat beredskapsläge, säger projektledare Katarina Jonsson Bratu, Sjöfartsverket.

Foto: Mikael Svensson

Material och metodstöd för myndigheter

Information och stöd riktat till myndigheter finns på www.msb.se/forsorjningsberedskap.

Vägledning Planering för försörjning av varor och tjänster (MSB1765).

Nytt publikationsnummer för reviderad vägledning kommer hösten 2024: MSB2409.

Powerpoint- presentation, en lathund för att genomföra arbetet, som man även kan använda för att göra ett eget urval till en presentation (MSB1767).

Hur kan arbetet genomföras?

Lathunden kommer att guida dig genom respektive del med tips på tillvägagångssätt, stödmaterial, fördjupande material och exempel.

Material och metodstöd för företag

Information och stöd riktat till företag finns på www.msb.se/beredskapforforetag.

Foto: jonner.se/Hans Bjurling.

Samverkan med offentliga aktörer

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

FORTIFIKATIONSVERKET

SJÖFARTSVERKET

LÄKEMEDELSVERKET
SWEDISH MEDICAL PRODUCTS AGENCY

Energimyndigheten

Polisen

Livsmedelsverket